

Kitap İncelemesi • Book Review

Üniversite Felsefesi ve Türkiye'nin Yükseköğretim Sorunu

Süleyman Doğan *

Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul/Türkiye. ORCID: 0000-0003-1825-2583.

Prof. Dr. Durmuş Günay'ın birbirinin devamı olarak kaleme aldığı, "Üniversite Felsefesi" ve "Türkiye'nin Yükseköğretim Sorunu" isimli iki bilimsel kitabı Büyüyenay Yayınları tarafından neşredildi. Yazar Durmuş Günay'ı biraz yakından tanıyalım. Günay, 1953'te Isparta'nın Sütçüler ilçesinde doğdu. İstanbul Teknik Teknik Üniversitesi'nden mezun oldu. 1976 yılında Makina Mühendisi oldu. 1987-2000 yıllarında, Sakarya'da, İTÜ Sakarya Mühendislik Fakültesi ve Sakarya Üniversitesi'nde çalıştı. 1999 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nde profesör oldu. Öğretim üyeliğinin yanı sıra, 2003-2006 yıllarında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nda ve 2006-2008 yıllarında da Ulaştırma Bakanlığı'nda Bakan Danışmanı olarak çalışmıştır. 5 Şubat 2008 yılında YÖK üyeliğine atanmıştır. 13 Mart 2008-2016 tarihleri arasında YÖK Yürütme Kurulu üyeliği yapmıştır. Evli ve dört çocuk babasıdır. Halen Maltepe Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Prof. Dr. Durmuş Günay'ın kaleme aldığı her iki kitapta özellikle yükseköğretim ve eğitim ile ilgili çeşitli zamanlarda yazdığı makalelerden oluşuyor. YÖK'ün büyük şeytan gibi taşlandığını ifade eden Profesör Durmuş Günay, "YÖK adeta üniversiteler için

onların hatalarının üzerine yıkıldığı bir paratonerdir. YÖK'ü eleştirmek bir gelenektir. 'Sorunların kaynağı YÖK'tür' denir, ancak çözüm önerisine pek rastlayamazsınız. Herkes kendi zaviyesinden sorunun bir cephesine bakmaktadır, bütününe değil. Sorunlar çözmekle tükenmez." 'Hayat sorun çözme süreci...' olduğunu belirten Prof. Dr. Durmuş Günay, "Sorunsuz bir yükseköğretim sistemi yoktur. Sorunlar gelişmenin dinamiğidir. Sorunların tükeneceği bir yanılsamadır. Bir sorun çıktığında hemen yasal düzenleme talebi öne sürülür. Sistem ve onu uygulayacak insan kaynağı birlikte sonuç verebilir. Hangi düzenlemeyi yaparsanız yapın insan kaynağınız uygun ve yeterli değilse, sonuç alınmaz. Sorunları kâğıt üzerindeki yasa maddeleri çözmez, insan çözer."

"YÖK kaldırılamaz"

YÖK'ün kaldırılıp kaldırılamayacağını konusunda Profesör Günay, YÖK kaldırılamaz diyor ve devam ediyor: "YÖK'ün yaptığı çok iş vardır. Bunları bir kurumun yapması zorunludur. Millî Eğitim Bakanlığını veya Maliye Bakanlığını kaldırabiliyorsanız, YÖK'ü de kaldırabilirsiniz. YÖK değil de adını mesela YEK yaparsınız ama YÖK'ün fonksiyonunu yapacak bir kuruma ihtiyaç

* Sorumlu yazar / Corresponding Author.

e-posta: sudogan@yildiz.edu.tr

Atif: Doğan, S. (2024). Üniversite Felsefesi ve Türkiye'nin Yükseköğretim Sorunu, *Journal of Economics and Political Sciences*, 4 (1), 44-50.

kaçınılmazdır. YÖK, her yıl bir Bakanlıktan daha çok evrak işlemektedir. O nedenle YÖK kaldırılamaz. Herkes kendi zaviyesinden sorunun bir cephesine bakmaktadır, bütününe değil. Kendi ilgi alanı olan parçayı bütünün kendisi sanıyor. Vardığı yargıları bütüne teşmil etmektedir. Mevlana'nın körlerin fil tasvirinde olduğu gibi.”

YÖK'ün kuruluşundan bugüne değerlendirme yapan Prof. Dr. Durmuş Günay, “YÖK, kurulduğunda, Yükseköğretimde brüt okullaşma oranı yüzde altı idi. Şimdi, yüzde 100'e yaklaştı. Türkiye'nin her iline üniversite kuruldu. Bu başta siyasi irade ve sonra YÖK sayesinde oldu. Zaman okunu geri çevirip, YÖK'ün olmadığı durumu da gözlemleyip ikisini karşılaştırabilseydik daha isabetli bir karşılaştırma yapabilirdik. Sosyal olaylar tekrarlanamıyor. Olan durum ile başlangıcı karşılaştırabiliyoruz. 1933'ten 2003'e kadar, 70 yılda 76 üniversite; 2003'ten 2017'ye kadar 14 yılda 106 üniversite kuruldu. Bunlar çok önemli gelişmelerdir.”

Genişledik. Şimdi derinleşme vakti!

Kitapta, ‘Yükseköğretimde yeterince yatay genişledik bunun kalite ve derinleşme neresinde ve dünya ile rekabet edebiliyor muyuz?’ sorusuna ise Prof. Dr. Durmuş Günay şöyle cevap veriyor: “Bu gelişmeler olmasaydı daha kaliteli mi olacaktı yükseköğretim? Genişledik şimdi derinleşme vakti. Toplumun birikmiş bir yükseköğretim talebi vardı. Demokratik toplumlarda, toplumun talebine, kolektif aklın icabına duyarsız kalınmaz. Dünya ile elbette rekabet edebiliriz. Etmek zorundayız. Yükseköğretim alanında ölçü ve ölçütler yerel değil uluslararası ölçü ve ölçeklerdir. Yerelde konumlanacaksınız ama, evrensel ölçekte insan yetiştireceksiniz, bilim ve teknoloji üreteceksiniz. Küresel ölçekte olmayan yerelde de yaşayamaz olduğu bir Dünya'dayız. Dünya akışkanlaştı. Herakleitosçu bir Dünya oldu. Her şey akıyor. ‘Pante rei/Omnia fluit. (Her şey akar/tüm akar)’ İnsan, sermaye, kültür ve bilim her şey akış halinde. Bir yerde bir eksiklik varsa orası hemen dolduruluyor.”

Bilim iltifat ister!

Her iki kitapta da Türkiye'nin her alanda çalışan bilim adamlarının olduğuna dikkat çeken Profesör Günay, “Bilim adamlarımız başkalarında daha az çalışıyor değil. Ancak, eğitim-öğretim yükleri çok fazla. İmkanlarımız, kaynaklarımız başkalarına göre, göreceli olarak biraz daha kısıtlı. Ama bir kalkış noktasında olduğumuzu düşünüyorum. Bilim, iltifat görmek ister. İltifat edilmeyen yerden bilim kaçır. Bilim tarihinden biliyoruz ki bilim esenlik ister, sükunet ortamında neşvü nema bulur. Bu günkü Özbekistan topraklarının, Harezmi, Semerkant bölgelerinin yetiştirdikleri, İbn Sina, Farabi, Biruni, Ali Kuşçu, Harezmi, Ali Şir Nevai, Uluğ Bey'in ve daha nicelerinin yaşadığı dönemlere baktığımızda, bilim ikliminin mevcudiyetini görüyoruz. Üniversite, yüksek vasıflı insan kaynağı yetiştirecek ise, insan ve eğitim nedir sorusunun cevabını hesaba katan bir eğitim-öğretim düzeni olmalıdır. Üniversite; coşku, incelik, nezaket, yücelik, derinlik, idealizm ve adanmışlık ister; mensuplarından farklı olmayı değer saymayı, etik duyarlılık bekler. Ben Türkiye'nin geleceğinden ümitliyim” dedi.

Üniversite sorunu

YÖK yürütme kurulu eski üyesi ve Maltepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Durmuş Günay tarafından kaleme alınan ve Büyüyen Ay yayınları arasından neşredilen, “Üniversite Felsefesi ve Türkiye'nin Üniversite Sorunu – Trajik Bir Yolculuk” isimli iki kitabını da dikkatle okudum. Profesör Günay'ın her iki eserinde de hem teorik bilgiler ve hem de pratik uygulamaya dönük öneriler yer alıyor. Kitapların geneline bakıldığında hocanın 1999'dan başlayıp 2018 yılına kadar çeşitli yerlerde neşredilmiş veya sunulmuş makalelerinden oluşuyor. Günay hocamız yirmi yılın hasılatını iki eserde toplamış görünüyor.

Hakikat bilgisi

Her iki kitabın münderecatında yükseköğretime hem eleştiri hem de öneriler var. Her iki durumda dengeli bir şekilde verilmiş. Yani ne kadar eleştiri varsa o kadar da öneri var diyebiliriz. Bu da kitaba ayrı bir

güzellik katıyor. Kitapta özellikle üniversite kurumunun altı çiziliyor: “Üniversite, bir toplumda değer statüsü itibariyle, kurumsal olarak, en üst bilgi kurumudur. Bilginin üretilmesi (araştırma), iletilmesi (eğitim) ve yayılması (yayın) şeklinde bütün boyutları ile “üniversite” hakikatin peşindedir ve onu aramak en temel amaçlarındandır. Hakikat, genelde varlığın tümel (külli) bilgisidir. Üniversitenin temel karakteri, onu kendisi yapan en temel vasfı, varlığın külli bilgisine ulaşmaya çalışması ve bu çabaya sadakatle hizmet etmesidir. Ülkemizde bir kurum olarak üniversite yaklaşık iki yüz elli yıldır açılıp kapanmalar, reformlar ve düzenlemeler yaşamaktadır. Hiç bitmeyen bir eğitim ve üniversite sorunumuz vardır.”

“Üniversite Felsefesi” ve “Türkiye’nin Yükseköğretim Sorunu” ismini taşıyan iki kitapta, üniversite sorununun temelinde yer alan “düşünce derinliği zafiyeti”ne çeşitli örneklerle ortaya konuluyor. Her iki eserde de, üniversite kurumunun varlık amacı hakkında bir bilinç meydana getirme, onun varoluşunda bulunması elzem olan düşüncelerin, felsefi arka planın neler olması gerektiğine işaret ediliyor. Ülkemizdeki üniversite kurumuna ait uygulamaları, mesleki tecrübelerinin eşliğinde felsefi olarak değerlendirmekte, "olan"ı günışığına çıkarırken "olması gereken" konusunda fikri alternatifler sunan Durmuş Günay, “Varoluş, bir ortama muhtaçtır. Ortam ile işaret etmek istediğimiz, toplum ve kültürdür. Toplumu yaşatan ve içinde bulunduğu toplumun varlığını belirleyen bir kurum olarak üniversite, varoluşunu ve yaşamasını içinde bulunduğu topluma ve kültürüne borçludur. Bu kitap, üniversite kültürüne katkı yapmayı amaçlamaktadır” diyor.

Üniversite meselesi...

Üniversite meselesi gerçekten bir memleket meselesidir. Durmuş Günay Hoca bu konuda bakınız kitabında meseleyi nasıl ele alıyor: “Üniversite, bir toplumda en derin bilgi kurumudur. Üniversite; bilginin üretilmesi (araştırma), iletilmesi (eğitim) ve kamu hizmeti (yayın+danışmanlık) şeklinde bütün boyutlarıyla, bilgi ile meşgul olan bir kurum olarak tanımlanmaktadır. Bilgide amaç

“doğruluk”tur. Estetikte amaç “güzellik”, etik (ahlak felsefesi) alanında amaç “iyilikler”. Doğruluk, güzellik ve iyiliğin tek vücut halinde birlikteliği de “hakikat” olarak vasıf edilmektedir. Bu yüzden bir kurum olarak üniversite ve onu meydana getirenler, hakikati arayanların topluluğudur. Hakikat, varlığın tümel (külli) bilgisi olup doğruluk, güzellik ve iyilik bir bütün halinde bu külli bilgide ortaya çıkar. Üniversite ise varlığını bu külli bilgiye adanması gereken ve onu sadakatle aramaya çalışan kurumsal bir yapıdır. Onun en temel özelliği bu olmalıdır. Bu eser, üniversitenin bu temel özelliğini dikkate alarak ülkemizdeki üniversite pratiklerini değerlendirmekte ve sorgulamaktadır. Böylece bitimsiz bir anlama çabası geliştirmeyi amaçlamaktadır.”

Üniversite öncelikle felsefi derinliğe sahip olmalı. Üniversitelerimizin misyonları doğrultusunda felsefi bir zemin üzerine oturan, bilinçli bir şekilde organize edilmiş bir akademik yapıya sahip olduğunu söylemek zordur (Sayfa 46). Türk yükseköğretim kurumlarının en önemli sorunu, üniversite ile toplum arasındaki bağların yeterince kurulmamış olmasıdır. Üniversite ile iş dünyası (ekonomi, endüstri) ve toplum arasında aktif bağlar olduğu söylenemez (Sayfa 48). Türkiye’de Üniversite Sorunu kitabında yazar Durmuş Günay yükseköğretim alınan her meseleye değinmiş, tarihi bir perspektif sunarak günümüzdeki üniversite sorununu dile getirmiş ve yer yer de çözüm önerilerini ortaya koymuştur. Üniversite sorunu kitabı 316 sayfadan oluşuyor. Kitapta, her bir konunun ve müstakil makalenin sonunda kaynakça ve sonunda da alfabetik dizin verilmiştir.

Üniversitelerin bir felsefesi var mı?

Felsefenin temelleri Antik Yunan’a kadar giderken üniversite kurumu bir sistem olarak Nizamiye Medreseleri’nde vücut buluyor. Ortaçağ boyunca İslam dünyasında ilim merkezlerinde mülhem Batı dünyasında bugünkü üniversite formuna dönüşüyor. Durmuş Günay karşılaştırmalı bir yaklaşımla tarihsel gelişimi verdikten sonra bugünkü üniversite felsefesini irdelerken tenkitçi bir yaklaşım ortaya koyuyor. Ülkemizde

Darülfünun'dan bu yana yaşanan gelişmeleri ele alırken yaşanan sorunlar üzerinde duruyor. 1933 ve 1981'de uygulanan en önemli üniversite reformlarının temel özelliği, mevcut siyasi sistemi destekleme beklentisi üzerine oturmaktadır. Oysa üniversitelerin en çok ihtiyacı olan şey bilimsel özerkliliktir. Bu üniversitenin yönetimle olan ilişkiyle ilgilidir. Bir de kurumun kendi içindeki sorunları vardır ki bunlar işin esasını teşkil etmektedir. Bu da zihniyet ve felsefe ile ilgilidir.

Tuba Ağacı Nazariyesi

Durmuş Günay'ın, "Üniversite Felsefisi" kitabı Osmanlı maarif nazarı (1910-1912) Emrullah Efendi ile başlatıyor: "Üniversite, daha üstü olmayan toplumun en üstü kurumudur. Bizim tarihimizde, Emrullah Efendi (1859-1914) II. Meşrutiyet döneminde, Tuba Ağacı Nazariyesini ortaya atar. Tuba ağacı, kökleri yukarıda, dalları ve meyveleri aşağıda olan cennet dilinin meyvelerini kolayca yediği cennet bağı bir ağaçtır. Bu ağacın kökü üniversitedir. Kökler göklerde. Eğitim reformu için önce üniversiteden başlatılmalıdır. İnsan aklının doğruya yolculuğu, yukarıdan aşağıya doğrudur. Düşünme/akıl yürütme, tümelden tekile doğrudur. Aklın doğru kullanımı için mantığın verdiği geçerli akıl yürütme dedüksiyondur (Sayfa, 12).

Akademiye var eden en önemli fail neden akademisyendir. Bir üniversite için hayati öneme sahip olan faktör yüksek vasıflı akademisyendir. Yükseköğretimde bütün unsurların odak noktası iyi yetişmiş araştırmacı ve eğitimci akademisyendir. Lisansüstü eğitim yeterince ciddiye alınıp önem verilmelidir. Hem idari görev vb. sebeplerle hem de sorumluluk konusundaki zafiyet dolayısıyla öğrenciye yeterince zaman ayrılmamaktadır. Danışmanlık ve yöneticiliğe yeterince odaklanmayan hocalara danışmanlık verilmelidir (Sayfa,125).

Nepotizm (Adam kayırma)

Prof. Dr. Durmuş Günay kitabında, Akademik çevrelerde, kendi mezunlarını o kurumda akademisyen olarak işe almayı öncelemek gibi yaklaşımlar, kurumun beklenen sağlıklı gelişimini zorlaştırdığına

dikkat çekmektedir. Yabancılar bu duruma 'Intellectual inbreeding' demektedir. Akademik kendileşme, entelektüel akraba yetiştirme veya akademik akrabalık diye ifade edilen bu kavram, bir üniversitenin akademik alanda kendi mezunlarını akademisyen olarak işe alma uygulamasıdır. Genellikle bu durum akademi için dar görüşlü ve sağlıksız bir uygulamadır. Bir kişinin diplomalarını aldığı üniversitede emekli oluncaya kadar çalışmakta oluşu, üniversiteye veya ilgili birim/sektör/toplum vs. gibi parçalara üstün fayda sağlaması şartı ile olmalıdır. Öğrenciliği ve akademik hayatı boyunca aynı üniversitede bulunan akademisyenlerin bunu övünç sayması, hatta başka hiçbir kurumda çalışmayışlarını adeta ayrıcalıklı ve seçkin bir pozisyon gibi görmesi de maalesef istisna olmanın ötesine geçmiştir. Inbreeding statüsünde hocaların azami sınırları olmalıdır (her bölüm ya da akademik birimlerde %10'u geçmemesi gibi). Ayrıca aynı aile üyelerinin aynı üniversitede hatta aynı bölümde yer almaları ayrıca üzerinde durulması gereken bir durumdur.

Nepotizm, kayırmacılık veya bezdirme (mobbing) üniversitelerin için çok ciddi sorun oluşturmaktadır. Günay kitabında bu sorunu şöyle dile getiriyor: "Akademik istihdamda liyakat değil, yakın ilişkilerin ve kayırmacılığın rol oynaması, üniversitede çürütücü sonuçlara yol açar. Akademik alanda yakın ilişkiler, karar vericilerin adil davranmamasına yol açmaktadır. Kimi zaman liyakat değil ilişki öne çıkmaktadır (Sayfa, 126).

Yedinci nesil üniversite

Yedinci nesil üniversite, örneğin Türk Üniversite Sistemi'nin mevcut yapısına ek olarak, şu yeni birimleri sahip olacaktır: Araştırma Enstitüsü (AE), Felsefe Fakültesi, Dil Fakültesi, Bilişim ve İletişim Fakültesi ve Uygulamalı Bilimler Fakültesi (Sayfa, 147). Yedinci Nesil Üniversitelerin müfredat programlarını da kitabında ile alan Profesör Durmuş Günay, "Üniversitelerdeki bütün fakültelerde bir yıl hazırlık olmak üzere beş yıl olmalıdır. Her bölümün programında Bilim Felsefesi, Bilim Tarihi ile Dil Eğitimi (klasik diller+modern diller) verilmelidir (Sayfa 158).

Üniversitenin misyonu dile getirilirken ilk önce araştırma misyonu dile getirilmelidir. Buna karşın, Türkiye’de üniversitenin bünyesinde araştırmaya hasredilmiş kurumsal bir birimin bulunmaması ilginçtir (Sayfa, 160).

Türkiye’nin belki de en kronik sorunu eğitim, özellikle yükseköğretimdir. Tanzimat’tan Cumhuriyet’e kadar beş Darülfünun kuruldu ve kapandı. Cumhuriyet’ten sonra, üniversite sisteminde çok sayıda değişiklik yapıldı. Ama sorunlar hala orada durmaktadır. Bize göre bunun temel nedeni, çözümü doğru yerde aramamaktadır. İkincisi kültürümüze araz olan derinlik zaafı veya yüzeyselliktir (Sayfa, 162).

Modern üniversite, modern bilim için örgütlenmiştir. İnsan, Tanrı ve tabiat ölçüsünde, modern bilim Tanrı ile bağlarını koparmıştır. Dolayısıyla, modern bilim epistemolojisi, insan ve tabiat ikilisinden oluşan bir ontolojiye dayanır. Yedinci Nesil Üniversite Sezai Karakoç’un deyişiyle, Medeniyetimizin Üniversitesinin diriliş: “Diriliş Üniversitesi” olacaktır. Üniversite mekanik bir yapı, bir kurallar bütünü değil, öncelikle bir niteliktir, ruhtur. Ülkemizin en önemli sorunu kendine değil daha çok Batıya bakan, bu yüzden özgüvenini yitiren bir zihinsel yapının oluşturduğu derinlik ve özgüven zafiyetidir. Üniversitenin öncelikle hakikati arayan kurum ise, felsefi bir zemine oturtması şarttır. Çünkü felsefe hakikat arayışıdır (Sayfa, 164).

Akademisyenler

Akademisyenler konusunda önemli bilgi vererek değerlendirmede bulunan Prof. Dr. Durmuş Günay, “Üniversitemizin tarihi boyunca, üniversite ne ise ve ne için ise öylece halis bir tutum ile yapılandırılmamış ve öyle yürütülememiştir. Üniversite yaşanan terör olayları konusunda, üniversite içinden akademisyenlerin desteği olmadığı söylenemez. Üniversite, sadece dışından gelen tehditlerle değil, kendi akademisyenlerin iç tehditlerine de maruz kalmıştır. Meslektaşlarını ihbar etmeler, öğrenci hareketlerini yönlendirme, teşvik ve kışkırtmalarla kendi ideolojileri doğrultusunda öğrencileri yönlendirmişler

veya kullanmışlardır. Tutarlılık ve etik ilkeler konusunda hassasiyet gösteren yürekli akademisyenleri istisna tutarsak, kimi akademisyenler bir yandan özerklik ve özgürlük söyleminde bulunurken, öte yanda, otorite karşısında, doğruyu savunma yürekliliği göstermek yerine boyun eğmişlerdir veya olmadıkları gibi görünmek tavrını sergilemişlerdir.”

Evren’e verilen doktora payesi

Üniversite yönetimleri her dönem hükümet ve devlet yöneticilere konum almaktan geri durmamışlardır. İşte kitapta bununla ilgili çarpıcı bir örnek olarak, 12 Eylül sonrasında, darbenin lideri Kenan Evren’e İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi oy birliğiyle Doktora ve Profesörlük unvanı (2 Aralık 1982) tevdi etmişlerdir. Bükemedikleri eli öpenler, bükemedikleri eli acımazca kırmışlardır (Sayfa 171). Üniversite, kendimiz tarafından ortaya konulan bir felsefi zemin üzerine veya tercih edeceğimiz bir felsefeye göre, inşa edilmeli ve yönetilmelidir. Bilim felsefesi, eğitim felsefesi ve kamu hizmetlerine dair felsefe göz önüne alınmalıdır. Endişe verici olan, akademik camianın büyük bir kesiminin, yükseköğretim felsefesi bir sistem olarak tasarlanması konusunda kaygı çekmemesidir. Türkiye’nin başaramadığı en önemli konu, eğitim ve yükseköğretim melesedir. Türkiye’nin eğitim ve yükseköğretim sistemini tasarlayacak, kendi düşüncelerini, filozoflarına acil ihtiyaç vardır. Aktarma sistemlerle işi götüremeyiz. Türkiye, bilim ve teknoloji üretmek ve yüksek düzeyde insan yetiştirmek durumundadır. Sıradanlıktan kaçınmalı, orta düzeyde insan tuzağına yakalanmamalıdır. Ülkeler arasındaki düzeyin, bilim ve teknoloji üretimi ve yüksek nitelikli insan yetiştirme kapasitesi ile kıyaslandığı bir dünyada yaşamaktayız.

Mevlana Pergeli

Durmuş Günay, zihniyetle ilgili sorunları ele aldıktan sonra çözüm önerileri üzerinde yoğunlaşıyor. “Aktarma sistemlerle işi götüremeyiz” diyor: “Üniversite, kendimiz tarafından ortaya konulan bir felsefi zemin üzerinde inşa edilmeli ve yönetilmelidir. Bilim felsefesi, eğitim felsefesi ve kamu hizmetine dair felsefe göz önüne alınmalıdır. Eğitim

kadar kendini merkeze alması, kendi toplumuna dokunması ve kendi kültüründen beslenmesi gereken başkaca bir kurum yoktur. Kendince olmak, Dünyadan soyutlanmak anlamında değildir. Bütün kültürler kaçınılmaz olarak birbiriyle alışveriş içindedir.(...) Üniversite, bir ucunu kendi bulunduğu yere batırıp öteki ucu evrensel boyuta kadar helezonvari genişleyen Mevlana pergeli gibi yürütülmelidir.” “Felsefeye dayanmak bir sistem kurmaktır. En uçtaki ayrıntı bile üniversitenin dayandığı felsefenin uzantısı olarak tasarlanmalıdır. Fakülteler, bölümler, müfredat, terminoloji, hepsi bir anlam bütünlüğü içinde olmalıdır. Araştırma ve eğitim bir felsefi sisteme göre yapılmalıdır.”

“Endişe verici olan, akademik camianın büyük bir kesiminin, yükseköğretimin felsefi bir sistem olarak tasarlanması konusunda kaygı çekmemesidir.” “Türkiye'nin başaramadığı en önemli konu eğitim ve yükseköğretim meselesidir. Türkiye'nin eğitim ve yükseköğretim sistemini tasarlayacak, kendi düşünürlerine, filozoflarına acil ihtiyacı vardır. (...) Türkiye bilim ve teknoloji üretmek ve yüksek düzeyde insan yetiştirmek durumundadır. Ülkeler arasındaki düzeyin, bilim ve teknoloji üretimi ve yüksek nitelikli insan yetiştirme kapasitesi ile kıyaslandığı bir dünyada yaşamaktayız.”

Üniversitelerin hesap verebilir ve şeffaf yapılara dönüştürülmesi, stratejik planlarında ölçülebilir ve gerçekçi başarı ölçütlerinin tanımlanması ve bunların kurumsal kültür haline getirilmesi önemlidir. Liyakate dayalı bir yaklaşımın daha belirgin biçimde uygulandığı ortaya konmalıdır. Üniversite öncelikle felsefi derinliğe sahip olmalı. Üniversitelerimizin misyonları doğrultusunda felsefi bir zemin üzerine oturan, bilinçli bir şekilde organize edilmiş bir akademik yapıya sahip olduğunu söylemek zordur. Türk yükseköğretim kurumlarının en önemli sorunu, üniversite ile toplum arasındaki bağların yeterince kurulmamış olmasıdır. Kampüsler kışla mantığıyla yapılmıştır. Bunun örneklerini Anadolu'da görmek mümkündür. 1992 yılında kurulan üniversitelerde bu oldukça barizdir ve askerler kampüs yerinin oluşmasında etkin rol oynamışlardır.

Sorunlar ve Öneriler

Her iki kitapta da sorunlara çözüm öneriler sunulmuştur. Üniversite misyonu olan bilim üretme, eğitim verme ve kamu hizmeti yapmak için; bilimin, eğitimin ve kamu hizmetinin nelğine (ne olduğuna) dair felsefi bir zemin üzerine oturan, bilinçli bir akademik örgütlenme yapısına sahip olmalıdır. Örneğin; bilimin paradigmlar ile yürütüldüğünü ileri süren bilim felsefesi benimsenirse, üniversite, paradigmayı paylaşan bilim topluluğu (scientific community) oluşumuna elverişli bir ortama ve örgütsel yapıya sahip olmalıdır. Üniversitelerimizin şu an misyonları doğrultusunda felsefi bir zemin üzerine oturan, bilinçli bir şekilde organize edilmiş bir akademik yapıya sahip olduğunu söylemek zordur.

Bir temel sorun, “kifayetsizliklik ve güvensizlik hissi” olarak tanımlanabilir. Bu ifade ile kendi kültürümüze ve değerlerimize karşı negatif bir tutum ile yaklaşılması ve Batıya yönelik her şeyin kritik edilmeden kabullenilme eğilimi sonucu yaşanan özgüven yitimi ifade edilebilir. Akademia'da yaşanan bu ruhsal yıkımın yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasında ve sanat üretimi konusunda öldürücü bir etki yaptığını değerlendiriyoruz. Çünkü kendine özgüveni olmayanın yaratıcı yeteneği iş görmez hale gelmektedir. Bu çerçevede, 1933 Üniversite Reformu sırasında Türkiye'ye gelen ve 18 yıl Türk üniversitelerinde hocalık yapmış olan Prof. Dr. Philip Schwartz, Türkiye'de Üniversite Reformlarının neden başarısız olduğu konusunda şöyle yazmaktadır (1951): “18 yıl Türkiye'nin her tabakasıyla yaptığım sıkı temaslardan edindiğim izlenimler neticesinde, üniversite reformunun başarısızlığında iki mühim ve Türk Tarihiyle izah edilebilen faktörün en büyük rolü oynadığına inanıyorum: Biri Türk aydınlarının birçoğunda derin kökleri olan kifayetsizlik (yetersizlik) hissidir. İkincisi de, gerek aydınların gerekse halkın birçok unsurlarındaki Türk milletinin mukadderatını idare edenlere karşı mevcut olan itimatsızlıktır”.

Türk yükseköğretiminin en önemli zaaflarından biri de fikri buluşlar, patent ve patentlerin ürüne dönüşmesi bir başka ifadeyle teknoloji üretimi konusundadır. Türk üniversitelerinin son yıllarda, yayın sayısı (araştırma makaleleri) artışında dünya ölçeğinde çok önemli bir başarı sağladıkları fakat üniversitelerin araştırmalarını teknolojiye dönüştürme ve üretime geçirme konusunda başarısız olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Sonuç

Problemler, onları yarattığımız aynı düşünme düzeyinde kalarak çözülemez. Eğer kurumların kökleşmiş gelenekleri oluşmamışsa, geleneklerin yeri bilgelikle doldurulabilir. Üniversitelerimizin Batı anlamında uzun bir geçmişi, kökleşmiş gelenekleri olmadığından geleneklerin yeri, yönetim becerisi ve bilgelikle doldurulabilir. Eğitim meselesi millî bir meseledir. Üniversite meselesini halledememiş bir Türkiye'nin gelişmesi, kalkınması, ileriye gitmesi, teknoloji üretmesi ve dünyanın efendileri arasına girmesi mümkün değildir.

Her iki önemli kitaptan dolayı Durmuş Günay hocamızı tebrik ediyorum. Tebrikten sonra bir birkaç tenkiti de belirtmeden geçemeyeceğim. Her iki kitapta da çok fazla tekrarlar yer alıyor. Hatta kitabın birinde tekrarlar ikinci kitapta da farklı bir biçimde kendini gösteriyor. İki kitapta yeniden editörlükten geçirilip ve güncellenerek bir kitap olarak yayınlansa daha iyi olur kanaatini taşıyorum. Taktir elbette Durmuş hocamızındır.

Hasılı Prof. Dr. Durmuş Günay hocamız, "Üniversite Felsefesi ve Türkiye'nin Üniversite Sorunu – Trajik Bir Yolculuk" adlı her iki kitabında da tablolar, şemalar, grafikler, istatistiksel bilgiler, titiz bir araştırma ve geniş bir kaynakça ile eser zenginleştirmiştir. Üniversitelerin başta teorik bilgilerle evrensel ve yerel mevcut sorunlarını, fakültelerini, meslek yüksekokulları, kalite, yeterlik, sınavlar, üniversite sayıları ve yükseköğretime ilgili pek çok konuları karşılaştırmalı olarak bir mühendislik hesap verileriyle ortaya konulmuştur. İki eser de, yükseköğretim konusunda önemli bir kaynak kitap olarak karşımıza çıkıyor.

Kaynakça

Günay, D. (2021). Üniversite Felsefesi, İstanbul: Büyüyenay Yayınları (184s).

Günay, D. (2021). Türkiye'nin Yükseköğretim Sorunu, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, (320s.)